

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
Издание № дата 201 г.
Входни № **587** дата **10.09** 201 г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17
тел.: 02/ 870 20 98 ; факс: 02/ 870 21 91

СТАНОВИЩЕ

от

Проф. д. ист. н. **Трендафил Атанасов Митев**, за научните резултати постигнати от участниците в конкурса за „доцент“, обявен за нуждите на Секция „История на българския национален въпрос“, при Института за исторически изследвания - БАН: **гл. ас. д-р СЛАВИ СЛАВОВ** и **гл. ас. д-р ВОЙН БОЖИНОВ**

В конкурса за „доцент“, обявен за нуждите на Секция „История на българския национален въпрос“ при Института за исторически изследвания – БАН, участват двама кандидати: **гл. ас. д-р Слави Славов** и **гл. ас. д-р Войн Божинов**. Тъй като щатното място е само едно, академичната практика изисква да се направи съпоставителен анализ на постиженията, реализирани от двамата млади учени и на тази основа да се формулира предложение за избора на доцент. А справедливостта предполага да се спази принципа на историзма – тоест, най-напред да се оцени представената продукция свързана с „по-старата“ тематика, а след това и тази от по новото време. В случая с преднина се ползва **гл. ас. д-р Слави Славов**, чиято научна продукция се отнася за по-ранен период от новата българска история.

През последното десетилетие колегата **Слави Славов** се наложи като един от най-талантливите и продуктивни млади учени, посветили живота си на изследванията върху българското национално освободително движение в Македония и Одринско. На тази тематика беше посветена неговата докторска дисертация, от която в периодичния печат се появиха поредица от негови

публикации. Тъй като те вече са били обект за оценка от научното жури, което присъжда на автора образователната и научна степен „доктор“, тук те няма да са предмет на отделно внимание.

В саморъчно изготвената справка от д-р Славов са посочени научните трудове, които са създадени след защитата на неговата докторска дисертация. Там той посочва като нова и все още не използвана в друг конкурс продукция, най-напред три научни статии. В тях се изследват важни, частно научни въпроси свързани със „сарафизмът“ като идейно течение в редовете на ВМОРО; отношенията между Временния комитет на Борис Сарафов и сръбското правителство; изяснени са и някои аспекти от кризата във ВМОРО по време на Рилския конгрес - 1905 година, по сръбска историческа документация. Това са приноси научни трудове, всеки от които е написан на базата на нова открита от автора архивни източници. Сериозна част от тях се пуска за пръв път в научно обръщение. В резултат с тези работи се запълват и „бели полета“ в представите ни за българското национално освободително движение до Балканската война.

Д-р Славов участва в реализацията и на научния проект :“Нови извори за Балканските войни“, издаден през 2015 г. Там той изпълнява основната дейност по предварителната селекция и археографската обработка на откритите и публикувани нови документи. Написал е и предговора на това солидно документално издание. С неговата поява видимо се увеличи изворовата основа на историческото познание, за една от върховете изяви на българската национална политика, каквито са Балканските воени.

Централно място в представената документация от този участник в конкурса заемат ново издадените монографии: **„ВМОРО от Илинден до Балканската война“/1903-1912г./** и **„ВМОРО между**

фанфарите на Хуриета и грохота на оръдията“/1908-1912г./. Тъй като между двете книги има видимо тематично „застъпване“, то в анализа си ще поставя акцент върху значимостта на изследваната там научна проблематика. Това в пълния смисъл на думата са монографии, които притежават всички качества на безспорен хабилитационен труд. Най-напред, защото там за пръв път цялостно са проучени едни от най-важните проблеми свързани с историята на българското национално освободително движение в Македония - от Илинденското въстание, през Младотурската революция до Балканската война. На второ място, авторът демонстрира едно задълбочено познаване на съществуващата научна литература, създадена преди него, чиито постижения той използва съвестно в своя научен апарат. Като трето достойнство на трудовете ще посоча новооткритата архивна документация, голяма част от която тук също се пуска за пръв път в научно обръщение. Тя е позволила на изследователя да прониква по свой, собствен път /и то максимално дълбоко/, в тъканта на изследваните политически процеси.

Безспорно достойнство на монографиите е самостоятелния, зрял научен анализ направен от автора, върху историческите факти. Неговият изследователски подход му позволява да доуточни, /а и да коригира/ някои по ранни схващания, свързани с ролята на „левицата“ и „десницата“, в редовете на революционното движение. Много умело е проследена последователността на „политическите вълни“, свързани с развитието на историческия процес: възстановяването на национално освободителната организация след погрома, легализацията на ВМОРО през 1908 година; опитът за вписване на членската ѝ маса в легалния политически живот на Османската империя; постепенното възстановяване на въоръжената дейност, а след това и

възвръщането към изначалните програмни цели – извоюване на пълна политическа автономия на Македония и Одринско. Авторът хвърля нова светлина и върху отношенията между българските правителства и революционното движение в Македония през изследвания драматичен исторически период, както и около фундаменталния проблем за настъпилото политическо помирение между крилата на ВМОРО, по време на Балканската война.

Важен факт, свързан с цялостното научно развитие на д-р Слави Славов е и сериозният интерес на български и чужди историци, към неговите изследвания. Пряко доказателство за това е представената подробна справка, за автори и трудове, които се опират на най-новите публикации на д-р Славов. Общо негови работи са цитирани в тридесет и едно, чужди научни изследвания, което само по себе си като факт, е много сериозна атестация за високото качество на научните дирения, реализирани от един млад историк. Значимостта на този факт се увеличава, ако се отбележи и обстоятелството, че работите са оценени високо и от руски и украински учени, а две от статиите, с позоваване на негови научни постижения, са публикувани и в изданията на албанския университет, в град Тетово - Р. Македония.

ОБОБЩЕНИЕ: Изнесените факти доказват, че пред нас е научна продукция, която притежава всички качества, нейният автор да бъде избран за доцент и назначен на тази длъжност в Института за исторически изследвания. Д-р Слави Славов вече е уважавано име в средите на българската историческа наука. Своя авторитет той си изгради само и единствено на базата на задълбочената си и отговорна работа като изследовател на родната история. Неговите текстове за лесно четими, убедителни като добре обосновани авторови тези, с несъмнено приноси, в

цялостното развитие на съвременната историческа наука в България.

х х х

Другият участник в конкурса за доцент към секцията по История на българския национален въпрос е **гл. ас. д-р Войн Божинов**. Този млад учен също се наложи през последните години като високо интелигентен и проникновен изследовател на политическия живот в България, между двете световни войни. Неговите трудове посветени на живота и делото на бележития български държавник Андрей Ляпчев, формациите от зоната на радикалната политическа десница през 30-те години на ХХ век, управлението на деветнадесето майския режим и др. са сред най-доброто, което българската историография притежава на настоящия етап.

За участието си в конкурса за доцент, д-р Божинов е представил информация за седем монографии, пет от които са негово лично дело, а две са в съавторство. Макар че в документите липсва изрично уточнение, видимо двете първи заглавия, свързани с живота и делото на Андрей Ляпчев, са тясно свързани с неговата докторска дисертация. Пред вид на това мое логично допускане приемам, че те са били предмет на обективен анализ от журито, което е присъдило на колегата образователната и научна степен „доктор“. Ето защо смятам за правилно, да отбележим тяхното съществуване, но тук те да не са обект на специална оценка, тъй като тя вече е дадена. А на нейна основа авторът е получил своето убедително научно признание.

В документите, които ми бяха предоставени липсва екземпляр от монографията „Национално могъща и обединена България“, написана от автора, съвместно с колегата Николай Поппетров. По

тази причина тук не мога да дам конкретна оценка за нейните научни приноси, но отбелязвам съществуването ѝ на този научен труд, като положителен факт и сериозно постижение в творческата биография на д-р Войн Божинов.

Работата, която притежава всички качества на зрял хабилизационен труд е монографията **„Управлението на деветнадесетомайците“**. В рамките на 250 печатни страници авторът е направил задълбочена проучване на едно кратко, но оказало се най-радикално управление, в историята на Третата българска държава, до средата на XX век. На базата на съществуващата научна литература, която авторът познава отлично и с помощта на огромно количество новооткрита архивна документация, в труда са изяснени кризата в правителството на Народния блок, възраждането на Военната лига и утвърждаването на кръгът „Звено“ като ново явление, върху българската обществена сцена, през първата половина на 30-те години. Цялостно е осветлен военния преврат извършен от Лигата и звенарите на 19 май 1934 година, както и радикалната реформаторска дейност на ново наложения десен политически режим, през последвалите 9 месеца на управление.

Безспорен принос на д-р Божинов е обосноваването на интересната научна теза, за появата и утвърждаването на „деветнадесетомайството“ като нова политическа доктрина, за развитието на България, останала като база за управлението на държавата до 9 септември 1944 година. Авторът умело балансира своите оценки за резултатите от дейността на кабинета, воден от Кимон Георгиев. Той подчертава, че режимът по същество налага една дясна авторитарна диктатура, която погребва елементите на либералната политическа система, смазва ВМРО и нанася тежки удари върху левите политически сили. Без обаче да отъждествява

новата власт с фашизма. Д-р Божинов извежда на преден план специфично български елементи, които са характерни за тази власт. Те са свързани със стремежа да се засили националната държава, да се ограничи политическата плутокрация и да се стабилизира българската икономика. Това е ново, професионално четене на документите от епохата, което обогатява представите на читателя за българския политически процес, от средата на 30-те до средата на 40-те години на ХХ век.

Две от книгите на автора са посветени на темата: Република Македония в съвременната геополитика. Като в по-новата е добавено и мястото на българския национален интерес. За съжаление в предоставената ми документация липсват екземпляри и от двете тези монографии. Поради това се наложи да ги търся в Македонския научен институт. Там успях да открия само втората книга, /която е написана в съавторство с Йорданка Тонева/ и за нея мога да се произнеса като рецензент. Това е един професионално направен историко-политологичен анализ на най-новата история на младата балканска държава. В структурата на труда са проследени основните етапи, през които преминава държавността във Вардарския дял на Македония: създаването на ФНР Македония под егидата на ЮКП; обявяването на независимостта на Р. Македония; трудния път на самостоятелното вътрешно развитие след 1991 година; външните влияния в Скопие от страна на великите сили; взаимоотношенията със съседите, като отделен акцент е поставен върху двустранните отношения с България. В края на работата са поместени основни документи, илюстриращи еволюцията на държавно творческия процес в Повардарието. За написването на труда авторите са използвали богата научна книжнина, основната достъпна документация на този етап, като са положили усилия, да изяснят кратко, но концептуално ясно онова,

което е най-важно за съответния аспект на изследваните политически процеси.

Важен елемент в творческата биография на д-р Войн Божинов са неговите участия в национални и международни научни конференции. В това направление той е отбелязал забележителна активност – изнесъл е общо 26 доклада на различни научни форуми в нашата страна и чужбина. Шест от тях са проведени в Москва, Солун, Истанбул, Анкара и Букурещ. На тези конференции авторът се представя с доклади посветени на частно научни въпроси свързани с Първата и Втората световна война, балканските войни, различни аспекти на българската и балканската държавност и др. Основната част от тези негови работи са публикувани на български и чужди езици – факт, който е доказателство и за признание получено в чужбина, за качеството на неговата научна продукция.

В документацията за конкурса има официално данни и за участието на д-р Божинов в разработването и реализацията на три научни проекта: един за нуждите на Дипломатическия институт към Външното министерство в София, вторият към Фонд Научни изследвания и един в Белград, финансиран от Министерството на просветата на Р. Сърбия.

ОБОБЩЕНИЕ: Изнесената фактология, свързана с научното развитие на гл. ас. д-р Войн Божинов доказва убедително, че като учен той притежава всички основания, да бъде избран на длъжността „доцент“. Това признание колегата е заслужил и с обема, и с качеството на своята научно изследователска дейност и с реализираната от нея продукция. Работите му са написани на ясен и лесно употребим език от читателя. Неговите научни тези са доказани с помощта на убедителна първо източникова

информация. В цялост, д-р Божинов се откроява като сериозен млад представител на българската наука, който тепърва ще дава нови и още по-полезни научни изследвания, за обогатяването на историческото познание.

х

х

х

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Голямото и наистина реално затруднение за рецензента в настоящата ситуация е свързано с необходимостта да се направи избор: кой от двамата достойни кандидати, трябва да заеме отпуснатото от ръководството на БАН, единствено щатно място за „доцент“. По начало смятам, че за възникването на тази дилема в процедурата, която сме призвани да разрешим, е допусната важна административна грешка, още от нейното стартиране. Законът за научните степени и звания не забранява и масова практика е, когато се обявяват подобни конкурси, да се отбелязва в скоба, и конкретността на периода /или същността на научната тематика/, която е важна за съответното научно изследователско звено. По този начин се избягват излишните вътрешно колегиални конфликти. А заслужилите млади учени реализират спокойно правото си да се хабилитират. Тъй като това обаче тук, не е направено, то рецензентите трябва да понесат моралната отговорност като направят избор, между двама наистина достойни млади учени, притежаващи всички основания да бъдат избрани за доценти.

Съпоставяйки обемът на реализираната продукция и характерът на научните изяви на двамата автори, у нас и в чужбина, намирам че д-р Войн Божинов се намира с една крачка по-напред, в реализацията си като научно развитие. По тази причина предлагам на уважаемите членове на научното жури, да

се предложи на Научния съвет на ИИИ при БАН, д-р Войн Божинов да бъде избран на длъжността „доцент“.

В същото време обаче, съм категорично убеден, че по време на заседанието на съвета, трябва да се направи и още едно важно предложение: незабавно да се открие ново доцентско място в Секция История на българския национален въпрос. В документацията на процедурата обаче, в скоби да се посочат изисквания, които са свързани с реализираната убедителна научна продукция от д-р Слави Славов. Защото той също заслужава напълно да бъде повишен в длъжността „доцент“. Една възможност, от която за съжаление сега той не може да се възползва, поради процесуално-административни недоглеждания, допуснати при обявяването на настоящия конкурс.

20 август 2018 г.

АВТОР НА СТАНОВИЩЕТО:

Проф. д. ист. н. Трендафил Митев.